

Turkish Studies **Educational Sciences**

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 275-286
DOI: 10.29228/TurkishStudies.22670
ISSN: 2667-5609
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Received/Geliş:** 08.02.2019

✓ **Accepted/Kabul:** 10.06.2019

✍ **Report Dates/Rapor Tarihleri:** Referee 1 (28.03.2019)- Referee 2 (05.04.2019)

This article was checked by iThenticate.

AİLELERİN ERKEN OKURYAZARLIK İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ VE UYGULAMALARI ÜZERİNDE ETKİLİ BİR YÖNTEM: ETKİLEŞİMLİ KİTAP OKUMA

Şenay ÖZEN ALTINKAYNAK*

ÖZ

Okul öncesi dönemde etkileşimli kitap okuma yönteminin kullanılması sadece çocukların çok yönlü gelişiminin desteklenmesi açısından değil, ailelerin erken okuryazarlık konusunda olumlu algı, tutum ve davranışlar geliştirmesi açısından da oldukça önemlidir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin ailelerin erken okuryazarlık sürecine ilişkin görüşleri ve uygulamaları üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmada “ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır. Yarı deneysel desen niteliğinde olan bu araştırmanın bağımsız değişkeni etkileşimli kitap okuma etkinlikleri, bağımlı değişkeni ise ailelerin erken okuryazarlığa ilişkin görüşleridir. Araştırmanın örneklemini 37 aile oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Görüşleri Ölçeği” ile “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Uygulamaları Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın deney grubundaki ailelerin 7 hafta boyunca toplam 27 kitabı etkileşimli kitap okuma yöntemine uygun şekilde okumaları sağlanmıştır. Katılımcıların ön test ve son test puanları arasında grup türüne göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin ailelerin erken okuryazarlık konusundaki görüşlerine etkisini belirlemek için İlişkili Ölçümler İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda etkileşimli kitap okuma etkinliklerini kullanan ailelerin, diğer ailelere göre erken okuryazarlık sürecine ilişkin daha olumlu görüşler ve tutumlar geliştirdikleri ve bu olumlu etki ile birlikte evde çocukları için sağladıkları okuryazarlık olanaklarının arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etkileşimli kitap okuma, aile, erken okuryazarlık, okul öncesi dönem

* Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, E-posta: ozensenay@gmail.com

A METHOD INFLUENTIAL ON FAMILIES' OPINIONS AND PRACTICES RELATED TO EARLY LITERACY: INTERACTIVE BOOK READING

ABSTRACT

The use of interactive book reading methodology in pre-school period is important not only for supporting the multifaceted development of children, but also for families' developing positive perceptions, attitudes and behaviors about early literacy. In this regard, the purpose of the current study is to determine the effect of interactive book reading activities on families' opinions and practices related to early literacy. The current study employed the semi-experimental pretest-posttest control group design. The independent variable of this semi-experimental study is interactive book reading activities and its dependent variable is families' opinions about early literacy. The sampling of the study consists of 37 families selected from among the universe by means of the convenient sampling method. The data of the study were collected by using the "Scale of Family Opinions about the Literacy Preparation Process" and the "Scale of Family Practices related to Literacy Preparation Process". In order to collect the data in the current study, the "Scale of Family Opinions about Literacy Preparation Process" was administered as the pretest. The families in the experimental group of the study read a total of 27 books within a period of 7 weeks in compliance with the method of interactive book reading. In order to determine whether there is a significant difference between the pretest and posttest scores of the groups, Mann-Whitney U Test was used. In order to determine the effect of interactive book reading activities on the families' opinions on early literacy, the Dependent-samples Wilcoxon Signed Ranks Test was used. It was found that the families using the interactive book reading activities developed more positive opinions about and attitudes towards the process of literacy preparation when compared to the other families and this positive effect had some repercussions in the form of increasing literacy opportunities provided for children at home.

STRUCTURED ABSTRACT

One of the most frequently used intervention methods to improve children's early literacy skills is "collective book reading activities" engaged at home and school. The use of interactive book reading methodology in pre-school period is important not only for supporting the multifaceted development of children, but also for families' developing positive perceptions, attitudes and behaviors about early literacy. In this regard, the purpose of the current study is to determine the effect of interactive book reading activities on families' opinions and practices related to early literacy. The current study employed the "semi-experimental pretest-posttest control group design".

The independent variable of this semi-experimental study is interactive book reading activities and its dependent variable is families' opinions about early literacy. The universe of the study is comprised of the families of the children attending state and private kindergartens

affiliated to the Ministry of National Education in the city of Kars in 2018-2019 school year. The sampling of the study consists of 37 families selected from among the universe by means of the convenient sampling method. The data of the study were collected by using the “Scale of Family Opinions about the Literacy Preparation Process” and the “Scale of Family Practices related to Literacy Preparation Process” developed by ÖzenAltınkaynak (2014).

In order to collect the data in the current study, the “Scale of Family Opinions about Literacy Preparation Process” was administered as the pretest. The families in the experimental group of the study read a total of 27 books within a period of 7 weeks in compliance with the method of interactive book reading. On the other hand, no intervention was made to the control group. At the end of the seven-week period, the experimental and control groups were administered the “Scale of Family Opinions about Literacy Preparation Process” as the posttest. In order to determine whether there is a significant difference between the pretest and posttest scores of the groups, Mann-Whitney U Test was used. In order to determine the effect of interactive book reading activities on the families’ opinions on early literacy, the Dependent-samples Wilcoxon Signed Ranks Test was run.

In the current study investigating the effect of interactive book reading activities on the families’ opinions and practices related to literacy preparation, it was found that the families using the interactive book reading activities developed more positive opinions about and attitudes towards the process of literacy preparation when compared to the other families and this positive effect had some repercussions in the form of increasing literacy opportunities provided for children at home. In the current study, within the process of applying the interactive book reading method, the families found many opportunities to express themselves, to communicate with their children, to ask questions and answer. These applications increased the families’ self-confidence and helped them to acquire correct and quality information to support their children’s literacy preparation skills. Through these experiences, the families’ opinions about literacy preparation are thought to have been positively affected. Within the context of another sub-problem of the current study, it was concluded that the mothers using the interactive book reading method increased their practices related to literacy preparation more than the other mothers. These findings show that the interactive book reading method was influential on the opportunities provided by mothers for their children at home. Though a significant difference was found between the pretest and posttest scores of the experimental group, no such difference was found between the pretest and posttest scores of the control group. In the research process, while interactive book reading activities were being carried out in the experimental group, no intervention was made in the control group. The reason for the difference between the experimental and control groups might be because the families in the control group do not use activities different from question-answer and improvisations.

The current study, following suggestions can be made: given that families’ opinions about literacy preparation affect the opportunities provided for their children, intervention programs that can support families about the strategies to be implemented for preparing their

children for literacy at home. Activities to inform families about the interactive book reading method can be planned. Future research can make use of mixed method including qualitative and quantitative research to investigate how effective the interactive book reading method is found by children and teachers.

Keywords: Interactive bookreading, families, earlyliteracy, preschoolperiod.

GİRİŞ

Okuma-yazma becerileri formal olarak okumayı ve yazmayı öğrenme-öğretmen sürecinden daha önce gelişmeye başlar. Okul öncesi dönemde okuma ve yazmaya hazırlık, çocukların hem formal okum-yazma sürecine kolay şekilde geçiş yapmalarını hem de okuma yazma sürecini başarılı şekilde yürütebilmeleri için yapılması gerekenleri içeren önemli bir kavramdır. Okuma-yazmayı öğrenmenin gelişimsel bir süreç olduğu düşünüldüğünde, erken yaşlarda çocukların okuma yazma gelişimlerini desteklemeye yönelik çalışmalara yer verilmelidir. Bu noktada temel amaç çocukların okuma yazmayı öğrenmesi değil, gelişim özelliklerine uygun olarak okuma yazma sürecini destekleyecek beceriler kazandırmaktır (Erdoğan, 2013).

Erken yaşta edinilen okuma yazmaya hazırlık becerileri kendiliğinden kazanılmamaktadır. Bu Çocukların anne-babaları, kardeşleri, büyükanneleri ve büyükbabaları, arkadaşları ve öğretmeniyle geliştirdiği ilişkilerin bir sonucudur. Okuma yazma sürecinin nasıl gelişimini anlamak için, çocukların büyüyüp geliştikleri çevreyi ve bu çevrenin yazılı materyallerle etkileşim fırsatları sunup sunmadığını araştırmak gerekir (Makin ve Whitehead, 2004). Şüphesiz ki bu çevrenin en önemli boyutunu çocuğun bakımından ve eğitiminden sorumlu olan ailesi oluşturmaktadır. Verhoeven'e göre (2002), evdeki okuryazarlık çevresi, ebeveyn eğitimi, çocuğa ilişkin beklentiler, aile katılımına yönelik çalışmalar ve ailelerin eğitime bakış açıları çocuklardaki okuryazarlık gelişimlerinin izleyeceği yol hakkında ipucu veren göstergeler olarak kabul edilir.

Dil gelişiminde ailenin rolünün ve bu becerileri kazanamamanın yaratacağı olumsuz durumların anlaşılması ile birlikte çocuklar ve ailelerine yönelik çok sayıda müdahale programı hazırlanmıştır. Bu programlar evdeki okuma yazmaya hazırlık çalışmalarındaki sorunları gidermeyi ve çocukların gelişimini desteklemek için evde yapılabilecekler konusunda ailelere destek olmayı hedeflemektedir (akt. Özen Altınkaynak, 2014). Rasinski ve Stevenson (2005) Jordan, Snow ve Porsche (2000), Parks (1995) ve Press (2008) geliştirdikleri okuma yazmaya hazırlık programlarının aileler üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırmalarda; müdahale programlarının çocuklar ve aileler üzerindeki etkilerine dikkat çekmişlerdir. Dolayısıyla bu süreçte ailelerin okuma yazmaya hazırlık sürecinde üstlendiği rol ve sorumluluklar önem kazanmaktadır.

Anne ve babaların erken okuryazarlık konusundaki görüşlerinin evdeki erken okuryazarlık sürecini önemli ölçüde etkilediği ve çocukların dil gelişimleri ile ilişkili olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Altıparmak, 2010; Burgess, Hetch, Lonigan, 2002; Yeo, Ong ve Ng, 2014; Özen Altınkaynak, 2014; Weigel, Martin, Bennett, 2006). Ailelerin erken okuryazarlık konusundaki bilgileri, onların tutumlarını ve davranışlarını şekillendirir ve çocuklarda okuma yazmaya ilişkin ilgi, tutum ve becerileri de etkiler. Ancak ailelerin erken okuryazarlık konusunda yanlış ya da eksik bilgilere sahip olmaları ve olumsuz tutum sergilemeleri olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailelerin erken okuryazarlık becerileri ile ilgili çocuklarının ilgilerini ve meraklarını engellemesi ya da gelişimsel özelliklerine uymayan yüksek beklentilerle çocuklarını örselemesi bu konuda aile eğitim programların hazırlanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda aileler için doğru ve etkili erken okuryazarlık programları hazırlama, uygulama ve yaygınlaştırma,

uygulanan programların kısa ve uzun sürede katılımcılar üzerindeki etkilerini izleme önemlidir (Özen Altınkaynak, 2014).

Çocukların evde ve okulda yetişkinlerle gerçekleştirdikleri “birlikte kitap okuma etkinlikleri”, erken okuryazarlık becerilerini geliştirmede sıklıkla kullanılan müdahale yöntemlerinden biridir (Ergül, Sarıca, Akoğlu, 2016). İlgili alan yazın incelendiğinde, kitap okuma niteliğine ilişkin farklı kitap okuma yöntemlerini dikkat çekmektedir. Trivette ve Dunst’a göre (2007), çocukların erken okuryazarlık becerilerini geliştirmeye yönelik üç yöntemden söz edilebilir. Bunlar “diyaloga dayalı kitap okuma (etkileşimli kitap okuma), interaktif paylaşımlı kitap okuma ve paylaşımlı kitap okumadır”.

Etkileşimli kitap okuma, çocukların “dil ve erken okuryazarlık” becerilerini geliştirmek için Whitehurst ve arkadaşları tarafından geliştirilen, çocuğun etkin katılımının hedeflendiği, karşılıklı paylaşmaya dayalı bir kitap okuma etkinliğidir. Paylaşmaya dayalı kitap okuma etkinliğinde, yetişkinler çocukların düşüncelerini öğrenmek için metinle ilgili sözlü ya da sözsüz ipuçları vererek sorular yöneltir. Bu okuma yönteminde yetişkinler çocuklara kapalı uçlu sorulardan ziyade açık uçlu sorular sorar, onların yanıtlarını tekrar ederek genişletir, yeni bilgiler ekler ve çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre pekiştireçler kullanır (Efe and Temel, 2018; Ergül vd., 2015; Han and Neuharth-Pritchett, 2014; Justice and Pullen, 2003; Whitehurst and Lonigan, 1998).

Sim ve Berthelsen (2014) etkileşime dayalı okuma stratejileri ile çocukların dil gelişimleri arasındaki ilişkiyi, Weigel, Martin ve Bennett (2006) okul öncesi dönemde olan çocuklara evde sağlanan okuryazarlık ortamının, onların okuryazarlık ve dil becerilerine etkisini, Roberts, Jurgens ve Burchinal (2005) evde gerçekleştirilen sadece bir okuryazarlık etkinliğinden çok kapsamlı okuryazarlık etkinlikleri ile ailelerin duyarlı ve ilgili oluşlarının çocukların sözcük dağarcığı becerilerini etkisini, Senechal ile LeFevre (2002) çocuklardaki erken okuryazarlık, alıcı dil becerileri ve evde sağlanan deneyimler arasındaki ilişkiyi, Bracken ve Fischel (2008) etkileşime dayalı kitap okuma ile ses farkındalığı becerileri, yazı kavramları, alfabetik bilgi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yürütmüşlerdir. Yapılan bu araştırmalar erken yıllarda evde sağlanan erken okuryazarlık fırsatlarının ve etkileşime dayalı paylaşımların önemine dikkat çekmektedir.

Okul öncesi dönemde etkileşimli kitap okuma yönteminin kullanılması sadece çocukların çok yönlü gelişiminin desteklenmesi açısından değil, ailelerin erken okuryazarlık konusunda olumlu algı, tutum ve davranışlar geliştirmesi açısından da önemlidir. Ülkemizde bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde, etkileşimli kitap okuma yönteminin çocuklar üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik araştırmalar olmasına rağmen aileler üzerindeki etkisini ortaya koyan sadece bir araştırmaya rastlanmıştır (Yıldız Bıçakçı, Er ve Aral, 2017). Evde aileler tarafından yürütülen etkileşimli kitap okuma yönteminin etkilerini belirlemek, alandaki çeşitliliğin artması ve yapılacak çalışmaları ışık tutulması açısından da önemlidir. Ayrıca bu konuda müdahale programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin ailelerin erken okuryazarlık sürecine ilişkin görüşleri ve uygulamaları üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir?

- Etkileşimli kitap okuma yönteminin uygulandığı annelerle uygulanmadığı annelerin görüşlerine ve uygulamalarına ilişkin ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Etkileşimli kitap okuma yönteminin uygulandığı annelerle uygulanmadığı annelerin görüşlerine ve uygulamalarına ilişkin son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Annelerin okuma yazmaya hazırlığa ilişkin görüşleri ve uygulamaları, etkileşimli kitap okuma etkinlikleri sonrasında anlamlı şekilde artmış mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırmada “ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar, araştırmacının oluşturduğu farklılıkların bağımlı değişkenlere etkisini test etme imkanı veren araştırmalardır (Büyüköztürk, 2012). Yarı deneysel desen niteliğindeki bu araştırmanın bağımsız değişkeni etkileşimli kitap okuma etkinlikleri, bağımlı değişkeni ise ailelerin erken okuryazarlığa ilişkin görüşleridir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 yılında Kars ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anasınıfları ile bağımsız anaokullarında eğitim gören çocukların aileleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile belirlenen 37 aile oluşturmaktadır. Gönüllü olan katılımcılara ön testler uygulanmış ve ortalama ölçümleri birbirine yakın olan sınıflardan birisi deney grubu diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubunu 18 anne, kontrol grubunu ise 19 anne oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan annelerin % 19'u ortaokul, % 54'ü lise, %27'si ise üniversite mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Özen Altinkaynak tarafından geliştirilen (2014) “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Görüşleri Ölçeği” ile “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Uygulamaları Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Görüşleri Ölçeği”nin birinci bölümünde araştırmaya katılan ailelere ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölüm ise, ailelerin okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin görüşlerini belirleyen sorular içermektedir. Ölçek, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının çocuklara etkisine ilişkin görüşler, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının gerekliliğine ilişkin görüşler, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının kapsamına/içeriğine ilişkin görüşler ve okuma yazmaya hazırlık becerilerine ilişkin görüşler olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Dörtlü Likert tipi olan ölçeğe katılımcıların cevapları “Kesinlikle Katılmıyorum” 4, “Katılmıyorum” 3, “ “Katılıyorum” 2 ve “Kesinlikle Katılıyorum” 1 puan şeklinde puanlanır. “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Uygulamaları Ölçeği”nin, ilk bölümü ailelere ilişkin demografik bilgileri belirlerken, ikinci bölümü okuma yazmaya hazırlık çalışmalarını gerçekleştirme düzeylerini belirlemektedir. Ölçek “dörtlü Likert tipi derecelendirme ölçeği”ne göre hazırlanmış ve katılımcıların cevapları “Her zaman” 4 puan, “Sık sık” 3 puan, “ “Nadiren” 2 puan ve “Hiçbir zaman” 1 puan şeklinde puanlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verilerine ulaşmak için “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Görüşleri Ölçeği” ön test olarak uygulanmıştır. Etkileşimli kitap okuma yönteminin ilkeleri göz önünde bulundurularak, 2 hafta boyunca hafta içi her güne okunacak bir kitap olmak üzere toplam on kitap seçilmiştir. Bu on kitap üzerinden ailelere etkileşimli kitap okuma yöntemi uygulamalı olarak anlatılmıştır. 2 haftanın sonunda 1 hafta boyunca ailelerle çocukların bir arada bulunduğu etkileşimli kitap okuma etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. 3. Haftanın sonunda ailelere bir takip çizelgesi verilmiştir. Haftada 3 gün 4 hafta süresince toplam 12 kitabı “etkileşimli kitap okuma yöntemi”ne uygun olarak okumaları istenmiştir. Böylece araştırmanın deney grubundaki ailelerin 7 hafta boyunca toplam 27 kitabı etkileşimli kitap okuma yöntemine uygun şekilde okumaları sağlanmıştır. Gelişimsel yönden uygun kitaplar seçilmiş, her kitap için “hedef sözcükler ve sesbirimleri” seçilmiştir.. Açık uçlu sorularla çocukların tahminleri alınmış ve yanıtları düzenlenmiştir. Okuma esnasında hedef sözcüklerin anlamları açıklanmıştır. Çocukların kendi yaşamıyla ilişkilendirecekleri örnekler sunulmuştur. Hedef sözcüklerin anlamlarını tekrarlama, geçmiş yaşantılarla öyküyü destekleme, ses ve yazı farkındalığı becerilerini destekleme, 5N 1K sorularını sorma, tekrarlar ve genişletmeler kullanma,

cümle tamamlama ile sözcük dağarcığını arttırma etkileşimli kitap okuma yöntemi boyunca izlenen diğer aşamalardır. (Ergül ve ark., 2016). Kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmamıştır. Sekiz haftanın sonunda gruplara “Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Görüşleri Ölçeği ” son test olarak uygulanmıştır. Araştırmanın verileri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programına aktarılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için analiz sürecinde nonparametrik testler kullanılmıştır. Katılımcıların ön test ve son test puanları arasında grup türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için “Mann-Whitney U Testi” kullanılmıştır. Etkileşimli kitap okum etkinliklerinin ailelerin erken okuryazarlık konusundaki görüşlerine etkisini belirlemek için ilişkili Ölçümler İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde bulgular alt problem sırasına göre sunulmuştur. Araştırmanın birinci alt probleminde deneysel işlem öncesinde annelerin okuma yazmaya hazırlık konusundaki görüşlerinin ve uygulamalarının, grup değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz ölçümler için “Mann-Whitney U Testi” yapılmış ve sonuçlar Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin aile görüşleri ölçeğinin grup değişkenine göre deney öncesi u testi sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	
Deney	18	20,50	348,50		
Kontrol	19	14,50	246,50	93,50	,070

Tablo 1 incelendiğinde, deney ve kontrol grubundaki annelerin Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Görüşleri Ölçeğine ilişkin ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($U = 93,50$; $p > .05$). Bu durumda deneysel işlem öncesinde her iki gruptaki annelerin okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin aile uygulamaları ölçeğinin grup değişkenine göre deney öncesi u testi sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	18	20,94	377,00		
Kontrol	19	17,16	326,50	136,00	,287

Tablo 2 incelendiğinde, deney ve kontrol grubundaki annelerin Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Uygulamaları Ölçeğine ilişkin ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($U = 136,00$; $p > .05$). Bu durumda deneysel işlem öncesinde her iki gruptaki annelerin okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin uygulamalarının benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin aile görüşleri ölçeğinin grup değişkenine göre deney sonrası u testi sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	18	22,76	432,50	99,50	,030
Kontrol	19	15,03	270,50		

Tablo 3 incelendiğinde, deney ve kontrol grubundaki annelerin Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Görüşleri Ölçeğine ilişkin son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U= 99,50$; $p< .05$). Sıra ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda, etkileşimli kitap okuma yönteminin uygulandığı annelerin diğer annelere göre okuma yazmaya hazırlık konusundaki olumlu görüşlerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular, etkileşimli kitap okuma yönteminin annelerin okuma yazmaya hazırlık konusuna ilişkin olumlu görüş ve tutumlar geliştirmede etkili olduğunu gösterir.

Tablo 4. Okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin aile uygulamaları ölçeğinin grup değişkenine göre deney sonrası u testi sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	18	25,71	437,00	5,00	,000
Kontrol	19	9,29	158,00		

Tablo 4 incelendiğinde, deney ve kontrol grubundaki annelerin Okuma Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Aile Uygulamaları Ölçeğine ilişkin son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U= 5,00$; $p< .05$). Sıra ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda, etkileşimli kitap okuma yönteminin uygulandığı annelerin diğer annelere göre okuma yazmaya hazırlık konusundaki uygulamalarının daha yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular, etkileşimli kitap okuma yönteminin annelerin evde çocuklarına sunduğu okuma yazma fırsatlarına yansıdığını düşündürmektedir.

Tablo 5. Deney öncesi ve sonrası okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin aile görüşleri ölçeği puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Son test- Ön test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	,00	,00	5,09	,00
Pozitif Sıra	34	17,50	595,00		
Eşit	3	-	-		
Toplam	37	-	-		

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin deney öncesinde ve deney sonunda aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık söz konusudur ($z=5,09$, $p< .05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı göz önüne alındığında, ortaya çıkan bu farkın pozitif sıralar yani, son test puanları lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre etkileşimli kitap okuma yönteminin, annelerin okuma yazmaya hazırlık konusundaki görüşlerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Tablo 6. Deney öncesi ve sonrası okuma yazmaya hazırlık sürecine ilişkin aile uygulamaları ölçeği puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Son test- Ön test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	,00	,00	3,66	,00
Pozitif Sıra	36	9,00	153,00		
Eşit	1	-	-		
Toplam	37	-	-		

Tablo 6' ya göre, araştırmaya katılan annelerin deney öncesinde ve deney sonunda aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur ($z=3,66$, $p<.05$). Fark puan sıra ortalamaları ve toplamı göz önünde bulundurulduğunda, farkın pozitif sıralar, bir başka ifade ile son test puanlarının lehinde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgulara göre etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin annelerin okuma yazmaya hazırlık sürecine yönelik uygulamalarını geliştirdiği söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin ailelerin okuma yazmaya hazırlıkla ilgili görüşlerine ve uygulamalarına etkisinin incelendiği bu araştırmada, etkileşimli kitap okuma yönteminin uygulandığı ailelerin diğer ailelere göre okuma yazmaya hazırlık konusunda olumlu görüşler ve tutumlar geliştirdikleri ayrıca bu durumun evde çocuklarına sağladıkları okuma yazma fırsatlarına da yansıdığı görülmektedir. Araştırma süresince deney grubunda 3 hafta araştırmacı eşliğinde 4 hafta bireysel olmak üzere toplam 7 hafta boyunca 27 kitapla etkileşime dayalı kitap okuma etkinlikleri yürütülürken kontrol grubunda geleneksel okuma yöntemi uygulanmıştır. Etkileşimli kitap okuma yönteminde çocuklar yetişkinlerin sunduğu uyaranlar sayesinde, yazı dilinin kurallarını fark eder, yazının yönü, harf, sözcük ya da noktalama işaretleri konusunda farkındalık kazanır. Çocuklarının bu alandaki gelişimlerini fark eden ailelerin kendilerine olan güveni artar. Ayrıca etkileşimli okuma etkinlikleri ile çocukların okuma yazmaya hazırlık becerilerini nasıl destekleyebilecekleri hakkında bilgi, beceri edinen aileler bunları uygulama fırsatı buldukça kalıcı ve etkili öğrenmeler gerçekleşir. Swain, Brooks ve Bosley (2014), ailelere yönelik bir okuryazarlık programına dahil olan ailelerdeki algılar ile deneyimleri ortaya koymak için için boylamsal bir araştırma yapmışlardır. Birbirinden farklı yetmiş dört “aile okuryazarlık programı”na dahil olan 101 aileyle programlarını tamamladıktan bir süre sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Programın yararları ve yaşantılar üzerinde etkisi olup olmadığını belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bu programlar, hem aile hem çocuk açısından çok fayda sağlamıştır. Ailelerin çocukların öğrenmelerini ve gelişimlerinin destekleme konusunda bilgi edinmesi, çocuklarının eğitim sürecine katılma konusunda istekli olması, kendi okuma yazma becerilerini geliştirme konusunda istekli ve girişimci olmaları, eğitim sistemine yönelik anlayış geliştirilmesi bu faydalardan bazıları olarak ifade edilmiştir. “Ev temelli bir okuma yazmaya hazırlık programı”nın etkisini araştırmak için Press (2008) tarafından yürütülen araştırmada, deney grubunda bulunan ailelere 8 hafta boyunca bir program uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda bu programın, ailelerin evde okuma yazma ortamları oluşturmaları, bilgilerinin, düşüncelerinin niteliğinde ve düzeyinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Jordan, Snow ve Porsche (2000), LoniganandWhitehurst (1998) ve Parks (1995) da aile okuryazarlık programları ve etkileşimli kitap okuma etkinliklerini yürüttükleri araştırmalarda bu tür programlara katılan ailelerin çocukların erken okuryazarlık becerilerini nasıl destekleyecekleri konusunda bilgi sahibi olduklarını, çocuklarıyla ilgili konularda daha fazla olumlu tutum gösterdiklerini ve çocuklarına yönelik olumlu davranışlarında artış görüldüğünü belirtmişlerdir. Bu araştırmada etkileşimli kitap okuma yönteminin uygulanması sürecinde aileler kendini ifade edebilme, çocuklarla iletişim kurma, soru sorup cevap verme gibi çok sayıda fırsat elde etmişlerdir. Bu sayede ailelerin öz güvenleri artmış, çocuklarını okuma yazmaya

nasıl hazırlayacakları konusunda doğru ve nitelikli bilgiler edinmişlerdir. Bu sayede ailelerin okuma yazmaya hazırlık konusundaki görüşlerinin olumlu yönde etkilendiği düşünülmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Etkileşimli kitap okuma yöntemini öğrenen ve uygulayan ailelerin okuma yazmaya hazırlık konusundaki olumlu görüşlerinin diğer gruba göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Deney grubuna uygulanan eğitim süresince ailelerde okuma yazmaya hazırlık konusundaki yanlış ya da eksik bilgilerinin giderildiği, kazandıkları bilgileri ev ortamında ve sınıfta deneyimleme fırsatı bulması sayesinde ailelerin okuma yazmaya hazırlık konusunda görüşlerinin olumlu yönde değiştiği düşünülmektedir.

Araştırmanın bir başka alt problemi kapsamında, etkileşimli kitap okuma yönteminin uygulandığı annelerin diğer annelere göre okuma yazmaya hazırlık konusundaki uygulamalarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, etkileşimli kitap okuma yönteminin annelerin evde çocuklarına sundukları okuryazarlık fırsatları üzerinde etkili olduğunu gösterir. Ailelerin okuryazarlığa ve okul öncesi dönemde okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının gerekliliğine ilişkin görüşleri, çocuklarını okuma yazmaya hazırlama sürecinde yapacakları uygulamalara da yansır (Özen Altinkaynak, 2014). Araştırmacılar anne ve babaların okuma yazmaya hazırlık konusundaki düşünce, algı ve tutumlarının çocukları için planladıkları okuma yazma aktivitelerini etkileyeceğini vurgular. Örneğin, Ailelerin yeterlilik algıları ile aile-çocuk okuryazarlık etkileşimi arasında ilişki olduğunu belirten Saracho'ya göre (1997), ailelerin okuma yazmaya hazırlık konusundaki görüşlerini ve tutumlarını belirlemek, bu noktaları göz önünde bulundurarak destek programlar geliştirmek önemlidir. Ortiz'e göre (2004), ailelerin okuryazarlık konusundaki tutumları, çocukları için planladıkları okuryazarlık etkinliklerini ve bu etkinliklere ayırdıkları zamanı etkiler. Bu bağlamda araştırmanın bulguları birbirini destekler niteliktedir. Yani etkileşimli okuma yöntemini benimseyen ve uygulayan ailelerin okuryazarlığa ilişkin sahip oldukları görüşlerin, evde çocuklarına sundukları fırsatlara yansımış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonucunda deney grubunun ön test ve son test puanları arasında farklılık çıkmasına rağmen kontrol grubunda bir farklılığa rastlanmamıştır. Araştırma süresince deney grubunda etkileşimli kitap okuma uygulamaları sürdürülürken kontrol grubuna herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Geleneksel okuma yöntemlerinde ailelerin kitap okuma etkinliklerinde soru-cevap ve canlandırmalar dışında farklı etkinliklere çok fazla yer vermemeleri bu farklılığın nedeni olarak düşünülebilir. Altıparmak (2010) anne ve babaların okuma yazmaya hazırlıkla ilgili görüşlerini ortaya koymak için yaptığı araştırmada, ailelerin fonolojik farkındalığı arttırmaya yönelik ninniler ve tekerleme söyleme gibi etkinlikleri çok fazla gerçekleştirmedikleri ortaya çıkmıştır. Oysa bu araştırma kapsamında deney grubundaki ailelerin etkileşimli kitap okuma yöntemi sayesinde metinle ilgili sözlü-sözsüz ipuçlarını kullanma, cevapları genişletme, yeni bilgiler ekleme ve yaşamla ilişkilendirerek örnekler sunma gibi etkin katılıma dayalı fırsatlara sahip olmasının gruplar arasındaki farklılığın nedeni olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre şu öneriler sunulabilir: Ailelerin okuma yazmaya hazırlık konusundaki görüşlerinin çocuklarına sağladıkları fırsatları etkilediği göz önüne alındığında, okuma yazmaya hazırlıkla ilgili evde uygulayabilecekleri stratejiler konusunda ailelere destek sağlayan müdahale programları geliştirilebilir. Ailelerin etkileşimli kitap okuma yöntemi konusunda bilgilerini arttıracak etkinlikler planlanabilir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada nitel ya da karma araştırma desenleri kullanılarak etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin çocuk ve öğretmen tarafından etkililiği saptanabilir.

KAYNAKÇA

- Altıparmak, S. (2010). *Erken çocukluk döneminde ebeveynlerin okuma-yazmaya hazırlık konusundaki görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Bracken, S. S. & Fischel, J. E. (2008). Family reading behavior and early literacy skills in preschool children from low-income backgrounds. *Early Education and Development*, 19, 45-67.
- Burgess, S. R., Hetch, S. A. & Lonigan, C. J. (2002). Relations of the home literacy environment (HLE) to the development of reading-related abilities: An one year longitudinal study. *Reading Research Quarterly*, 37, 408-426.
- Denessen, E. (2007). Perspectives' on parents' contribution to their children's early literacy development in multicultural western societies. *International Journal about Parents in Education*, 1(0), 237-244.
- Efe, M. & Temel, Z.F. (2018). Okul öncesi dönem 48-66 ay çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Programı'nın yazı farkındalığına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2 (2). 257-283.
- Erdoğan, T. (2013). Okul öncesi dönemde okuma yazmaya hazırlık. T. Erdoğan (Editör), *İlkokula (ilköğretime) hazırlık ve ilkokul (ilköğretim) programları içinde*, 109-131. Ankara: Eğiten Kitap.
- Ergül, C., Akoğlu, G., Sarıca, A.D. & Karaman, G. (2016). *Etkileşimli kitap okuma programı (EPOK)*. Ankara: Eğiten Yayıncılık.
- Ergül, C., Akoğlu, G., Sarıca, A.D., Tufan, M. & Karaman, G. (2015). Ana sınıflarında gerçekleştirilen birlikte kitap okuma etkinliklerinin "etkileşimli kitap okuma" bağlamında incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 603-619.
- Han, J., & Neuharth-Pritchett, S. (2014). Parents' Interactions With Preschoolers During Shared Book Reading: Three Strategies for Promoting Quality Interactions. *Childhood Education*, 90(1), 54-60.
- Jordan, G. E., Snow, C.E. & Porche, M. V. (2000). Project EASE: The effect of a family literacy project on kindergarten students' early literacy skills. *Reading Research Quarterly*, 35(4), 524-546.
- Justice, L. M., & Pullen, P. C. (2003). Promising interventions for promoting emergent literacy skills: Three evidence-based approaches. *Topics in Early Childhood Special Education*, 23, 99-113.
- Lonigan, C. J. & Whitehurst, G. J. (1998). Relative efficacy of parent and teacher involvement in a shared-reading intervention for preschool children from low income backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*, 13, 263-290.
- Makin, L. & Whitehead, M. (2004). *How to develop children's early literacy: A guide for professional carers and educators*. London: Paul Chapman Publishing.
- McNaughton, S. (2006). Considering culture in research-based interventions to support early literacy. In D. K. Dickinson and S. B. Neuman (Eds.), *Handbook of early literacy research* (Vol. 2, pp. 229-242). New York, NY: Guilford Press.
- Ortiz, R. W. (2004). Hispanic/Latino fathers and children literacy development examining involvement practices from a sociocultural context. *Journal of Latinos and Education*, 3(3), 165-180.

- Özen Altinkaynak, Ş. (2014). Aile temelli okuma yazmaya hazırlık programının çocukların okuma yazmaya hazırlık becerilerine etkisi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Parks, R. D. (1995). The influence of a family literacy program on low socio-economic families and their children. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Miami, Coral Gables.
- Press, A. A. (2008). *The effect of a home-based family literacy program on parents' involvement in their children's literacy development*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Toronto, Toronto.
- Rasinski, T. & Stevenson, B. (2005). The effects of fast start reading: A fluency-based home involvement reading program, on the reading achievement of beginning readers. *Reading Psychology*, 26, 109-125.
- Roberts, J., Jurgens, J. & Burchinal, M. (2005). The role of home literacy practices in preschool children's language and emergent literacy skills. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 48(2), 345-359.
- Saracho, O.N. (1997). Perspectives on family literacy. *Early Child Development and Care*, Vols. 127-128: 3-11.
- Sénéchal, M. & LeFevre, J. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: A 5-year longitudinal study. *Child Development*, 73(2), 445-460.
- Sim, S., & Berthelsen, D. (2014). Shared book reading by parents with young children: Evidence-based practice. *Australasian Journal of Early Childhood*, 39(1), 50-55.
- Swain, J., Brooks, G. & Bosley, S. (2014). The benefits of family literacy provision for parents in England. *Journal of Early Childhood Research*, 12, 77-91.
- Trivette, C. M., & Dunst, C. J. (2007). Relative effectiveness of dialogic, interactive, and shared reading interventions. *CELL Reviews: Center for Early Literacy Learning*, 1(2), 1-12.
- Verhoven, L. (2002). *Precursors of functional literacy*. London: John Benjamins Publications.
- Weigel, D., Martin, S. & Bennett, K. (2006). Contributions of the home literacy environment to preschool-aged children's emerging literacy and language skills. *Early Child Development and Care*, 176, 357-378.
- Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848-872.
- Yeo, L. S., OnG, W. W. & Ng, C. M. (2014) The home literacy environment and preschool children's reading skills and interest. *Early Education and Development*, 25(6), 791-814.
- Yıldız Bıçakçı, M., Er, S. & Aral, N. (2017). Annelerin çocuklarına etkileşimli kitap okuma sürecine ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 42, 191, 53-68.